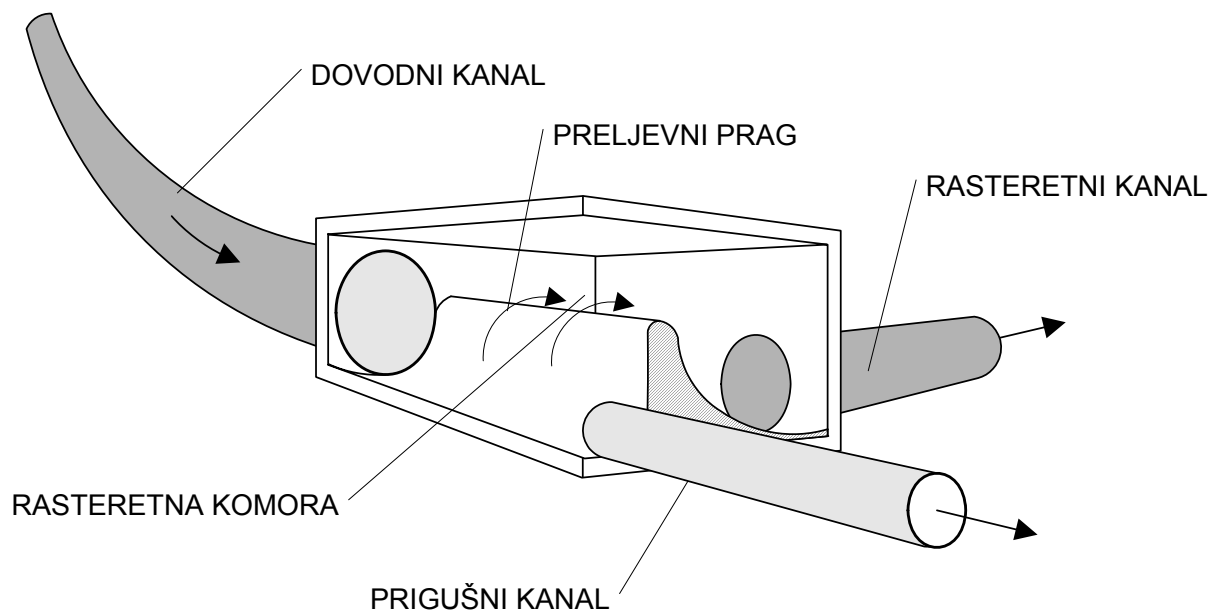

KIŠNA RASTEREĆENJA

Rasterećenja su hidrotehničke građevine u kojima se dotoci veći od nekog odabranog kritičnog, odvajaju ili rasterećuju.

KIŠNO RASTEREĆENJE

Osim regulacijske funkcije, tj. raspodjele dotoka, rasterećenja imaju i sanitarnu funkciju u slučajevima kad je kakvoća vode povezana s veličinom dotoka.

PRIMJENA:

MJEŠOVITI SUSTAV ODVODNJE:

**Kišna rasterećenja na mreži zbog smanjenja hidrauličkog opterećenja nizvodnih sakupljača,
Rasterećenja neposredno ispred UPOV.**

RAZDJELNI I POLURAZDJELNI SUSTAV ODVODNJE

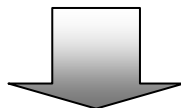
**Rasterećenje “čistih” oborina,
Rasterećenje prvih oborinskih dotoka u kanal otpadne vode.**

KRITERIJI PRIMJENE

Kišna rasterećenja na mješovitim sustavima odvodnje

Značajke mješovitog sustava odvodnje:

- oborinski dotoci s povećanjem pripadne slivne površine naglo rastu, a s njima i profili cjevovoda,
- dotoci sanitarnih otpadnih voda su prema oborinskim relativno mali (odnos 1: 5 – 1:20),
- koncentracije onečišćenja u oborinskoj vodi brzo se smanjuju (učinak prvog udara).

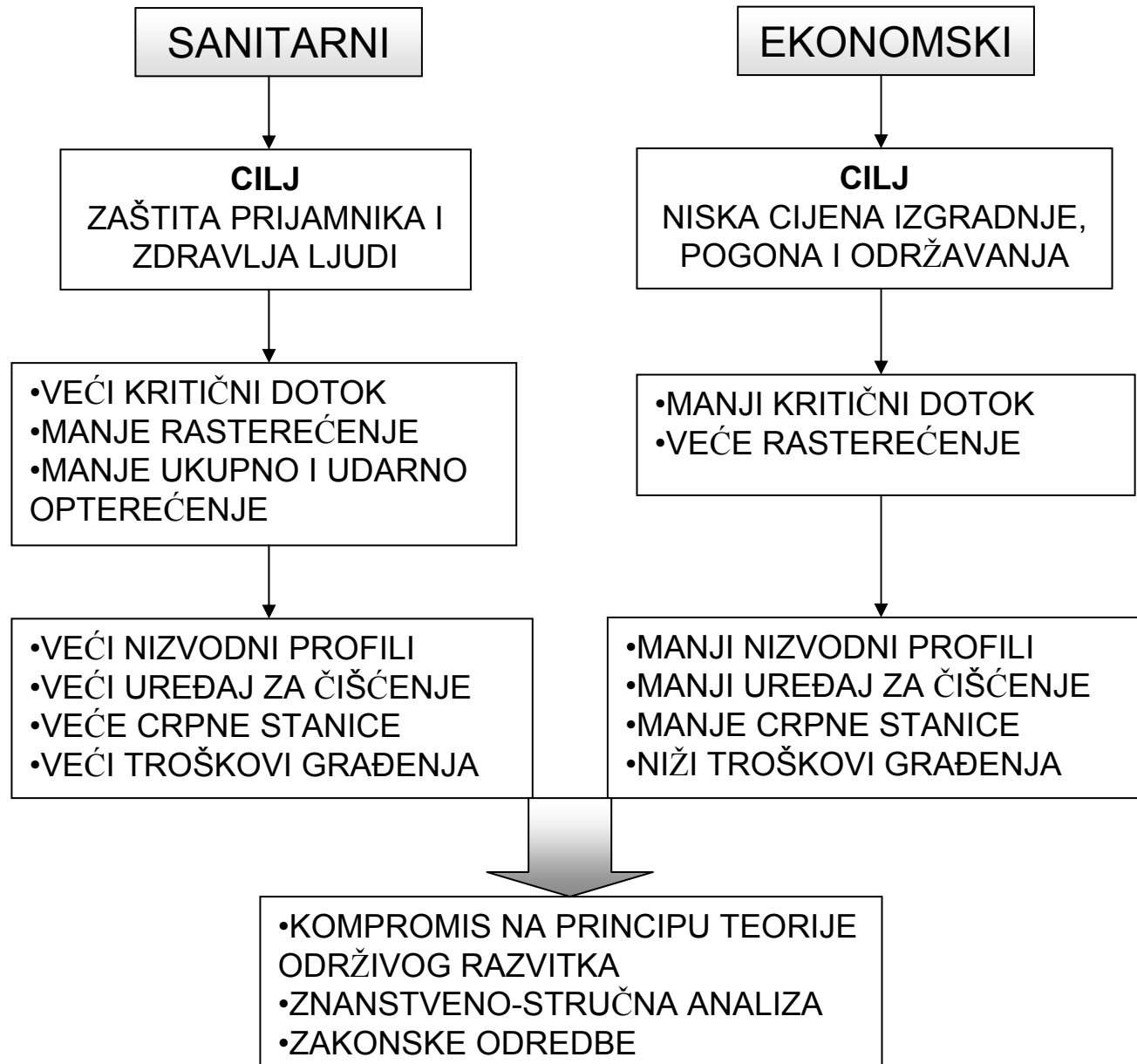

- kod određenog omjera miješanja oborinskih i sanitarnih otpadnih voda moguće je kanale rasteretiti,
- rasteretne vode ne smiju ugroziti prijamnik po kriteriju udarnog i dugotrajnog opterećenja onečišćenjem.

**POTREBNO JE ODREDITI PRIHVATLJIV KOEFICIJENT
RAZRJEĐENJA**

ODNOS SANITARNOG I EKONOMSKOG KRITERIJA ZA KORIŠTENJE KIŠNOG RASTEREĆENJA

ZNANSTVENI PRISTUP

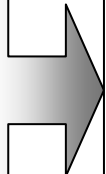
ZNANSTVENIM ISTRAŽIVANJIMA I MODELIRANJEM, MOGUĆE JE ODREDITI FUNKCIONALNU OVISNOST OSNOVNIH PARAMETARA KAKVOĆE U PRIJAMNIKU

U SUGLASJU S TEORIJOM ODRŽIVOG RAZVOJA DRŽAVA KATEGORIZIRA SVE VODOTOKE (PRIJAMNIKE) U ODREĐENE RAZREDE KAKVOĆE

ISTRAŽIVANJIMA:

- KAKVOĆE OTPADNIH VODA
- STVARANJA I ISPIRANJA ONEČIŠĆENJA U SLIVU,
- KARAKTERISTIKA OBORINA

MOGUĆE JE MATEMATIČKIM MODELIRANJEM SIMULIRATI HIDRAULIČKE I MASENE DOTOKE ONEČIŠĆENJA.

POVEZIVANJEM MODELA KAKVOĆE VODE U PRIJAMNIKU I KAKVOĆE ISPUŠTENIH I RASTEREĆENIH KANALSKIH VODA MOGUĆE JE ODREDITI DOZVOLJENE VOLUMENE VODE I MASE ONEČIŠĆENJA KOJE SE SMIJU ISPUSTITI U PRIJAMNIK UZ ZADOVOLJENJE PRIJE UTVRĐENIH STANDARDA

PRAKTIČKI PRISTUP

1. NAJJEDNOSTAVNIJI I NAJLOŠIJI NAČIN JE “PROCJENA” KOEFICIJENTA MIJEŠANJA ($Q_F : Q_O$) KOJA SE PRIMJENJUJE NA CIJELI SLIV.

2. ODREĐIVANJE KRITIČNE OBORINE I KRITIČNOG DOTOKA NA TEMELJU DOZVOLJENE KONCENTRACIJE RASTERETNE VODE C_{DOP} .

$$Q_{KRIT} = I_{KRIT} \cdot F_{RED}$$

$$(Q_F + Q_{KRIT}) \cdot C_{DOP} = Q_F \cdot C_F + Q_{KRIT} \cdot C_{KRIT}$$

$$I_{KRIT} = \frac{Q_F}{A_{RED}} \cdot \frac{C_F - C_{DOP}}{C_{DOP} - C_{KRIT}}$$

3. ATV – STANDARD A-128

$$Q_{KRIT} = I_{KRIT} \cdot Z \cdot F_{FRED}$$

$$Z = 1 - t_k/200$$

4. ODABIR KRITIČNOG INTENZITETA OBORINE KOJI ĆE OMOGUĆITI ISPIRANJE NAJVEĆEG DIJELA ONEČIŠĆENJA SA SLIVA I IMATI DOVOLJNO VELIKO SREDNJE GODIŠNJE TRAJANJE (80% - 90%).

5. USPOSTAVA MODELA UPRAVLJANJA KOJI SE TEMELJI NA:

USPOSTAVA MODELA UPRAVLJANJA KOJI SE TEMELJI NA:

- MATEMATIČKOM MODELU SIMULIRANJA KAKVOĆE OBORINSKIH I OTPADNIH VODA I VODE PRIJAMNIKA**
- SUSTAVU MJERENJA OSNOVNIH UPRAVLJAČKIH VELIČINA U REALNOM VREMENU.**
- SUSTAVU CENTRALNOG UPRAVLJANJA NAPRAVAMA ZA KONTROLU RASTEREĆENJA I DRUGIH UPRAVLJANIH UREĐAJA**

ANALIZA RASTEREĆENJA OBAVLJA SE ZA CIJELI SLIV, A NE ZA SVAKO RASTEREĆENJE POSEBNO!!

KONSTRUKCIJA I OBLIKOVANJE

TIPOVI

- OKOMITI
- BOČNI – JEDNOSTRANI I DVOSTRANI
- KOSI I ZAOBLJENI
- POSKOČNI ILI RAZDJELNI
- SIFONSKI
- SA ILI BEZ PRIGUŠENJA
- STATIČKI
- SAMOPODESIVI
- UPRAVLJANI

PRIMJENA POJEDINOG TIPRA

RASTEREĆENJA OVISI O:

- VELIČINI DOTOKA
- OBLIKU I POLOŽAJU KANALA
- RASPOLOŽIVOM PROSTORU
- POLOŽAJU PRIJAMNIKA
- VISINSKIM ODNOSIMA GORNJE I DONJE VODE
- REŽIMU TEČENJA

MATERIJALI GRAĐENJA:

- U PROŠLOSTI OPEKA
- BETON
- ARMIRANI BETON

OBLAGANJE:

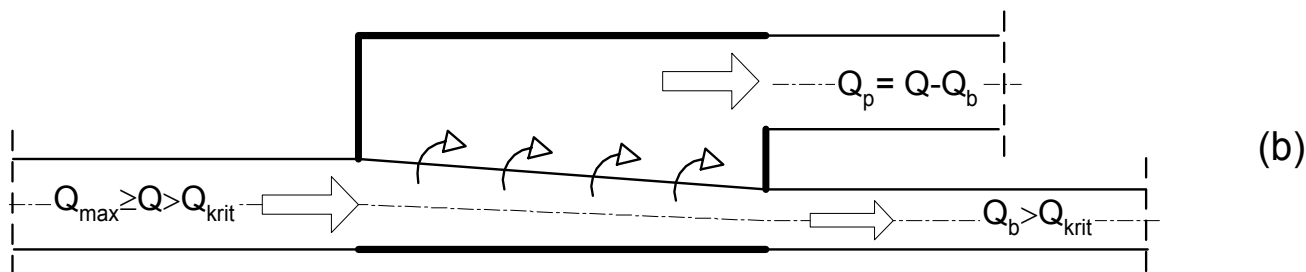
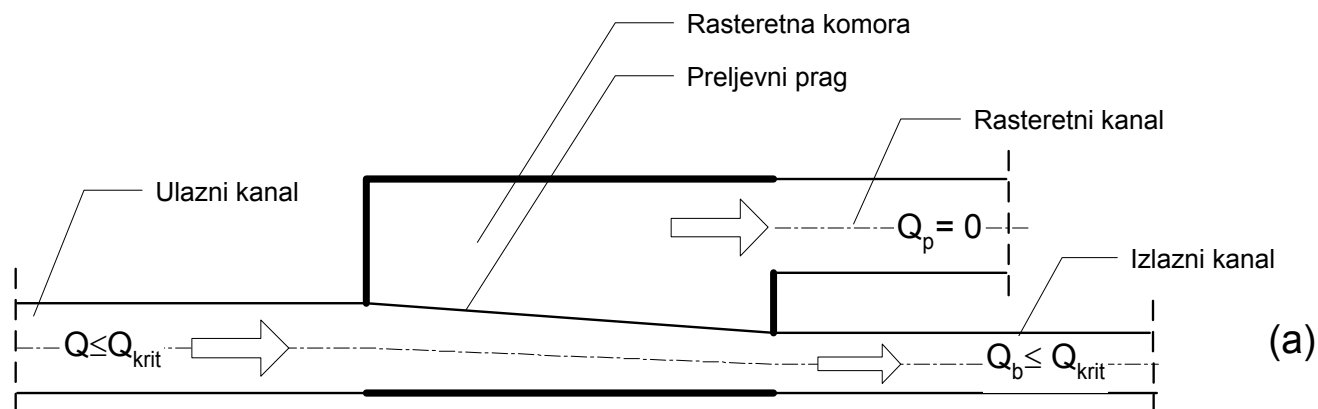
- PLASTIČNIM OBLOGAMA
- KLINKER PLOČICAMA
- KAMENŠTINOM
- SPECIJALNIM PREMAZIMA
- PODEŠAVAJUĆI METALNI DIJELOVI KOD POSKOČNIH RASTEREĆENJA
- SAMOPODESIVI PRELJEVNI PRAGOV
- SERVO MOTORI
- INDIKATORI RAZINE
- LIJEVANOŽELJEZNI POKLOPCI
- STUPALJKE ILI LJESTVE

HIDRAULIČKO OBLIKOVANJE

- PROJEKTIRANJE PREMA TEORIJSKIM NAČELIMA I PRAKTIČNIM ISKUSTVIMA.
- IZBJEGAVANJE MRTVIH UGLOVA
- IZBJEGAVANJE JAKOG VRTLOŽENJA
- IZBJEGAVANJE VAKUUMA
- MODELSKO ISPITIVANJE ZA VEĆE GRAĐEVINE

PRAKTIČNI PRORAČUN

Osnovni problem u konstrukciji je učinkovitost rasterećenja UR

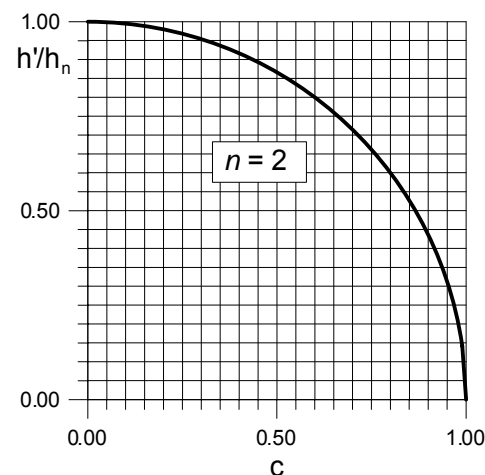
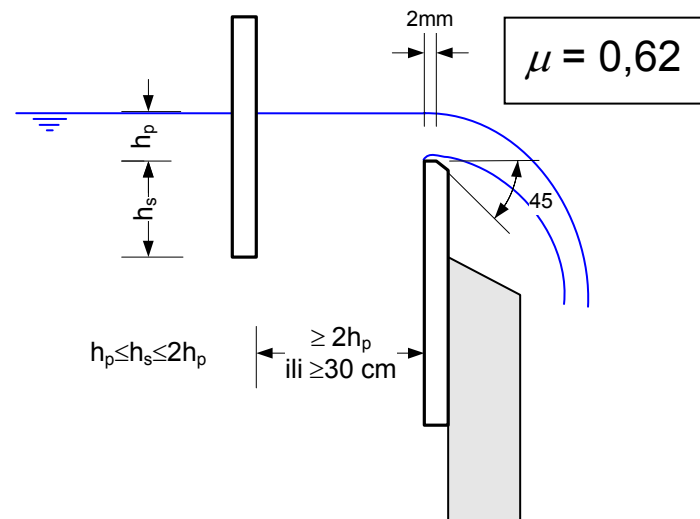
$$UR = \frac{Q_b}{Q_{krit}} - 1$$

Okomiti preljev

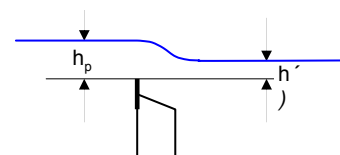
$$Q_p = \frac{2}{3} \cdot \mu \cdot c \cdot l_p \cdot \sqrt{2g} \cdot h_p^{\frac{3}{2}}$$

$$h_p = \left[\frac{3 \cdot Q_p}{2 \cdot \mu \cdot c \cdot l_p \cdot \sqrt{2g}} \right]^{\frac{2}{3}}$$

Q_p preljevna količina [m^3/s]
 μ koeficijent protoka [1]
 c koeficijent potopljenosti [1]
 l_p duljina preljevnog praga [m]
 h_p visina prelijevanja [m]
 g ubrzanje polja gravitacije [m/s^2]

Koeficijent potopljenosti c za preljev s oštrim bridom

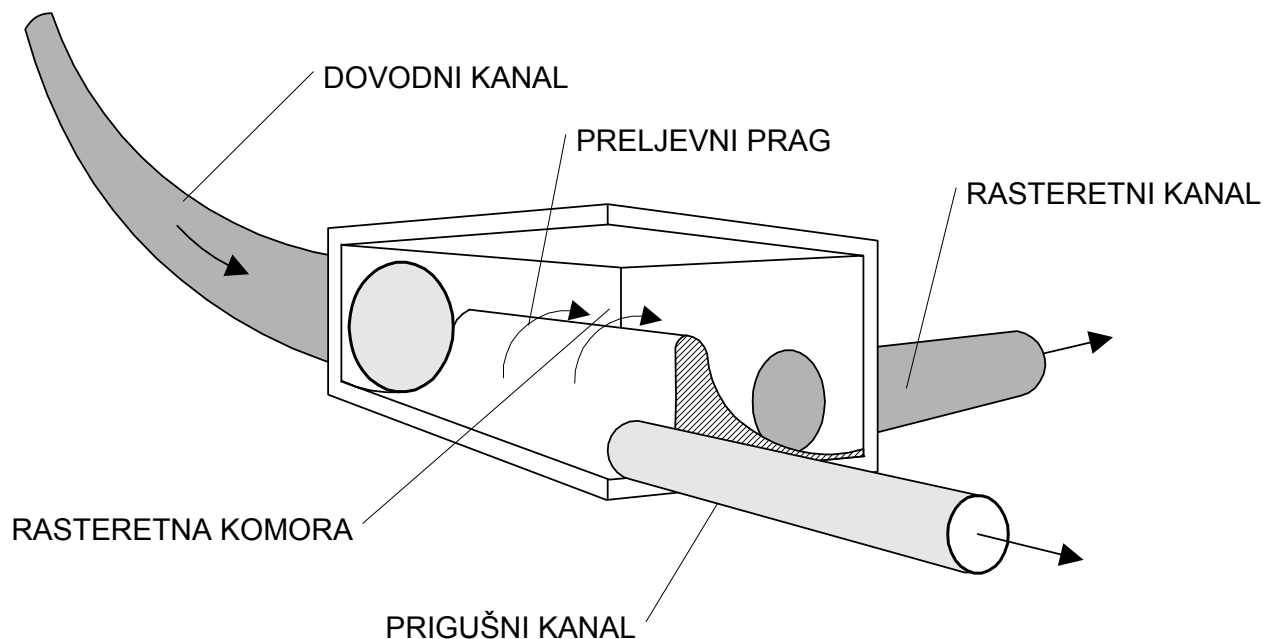
RASTEREĆENJE S BOČNIM PRELJEVOM I PRIGUŠENJEM

BOČNA RASTEREĆENJA SE KORISTE NAJČEŠĆE, JER OKOMITA IMAJU VELIKU ŠIRINU PA IH JE TEŠKO SMJESTITI U GABARITE PROMETNICE.

PRELJEV SE IZVODI KAO:

- JEDNOSTRANI
- DVOSTRANI

PRAVILNIM PROJEKTIRANJEM I GRAĐENJEM LAK JE POSTIĆI $UR \leq 0,2$

POSTUPAK PROJEKTIRANJA TEMELJI SE NA SKUPU TEORETSKIH I ISKUSTVENIH PODATAKA

U DOVODNOM KANALU POTREBNO JE POSTIĆI MIRNO TEČENJE U PODRUČJU VRIJEDNOSTI FROUDE-OVOG BROJA $Fr_a \leq 0,75$
OVAJ REŽIM POTREBNO JE POSTIĆI NA DULJINI OD NAJMANJE $20 \cdot d_a$
VODNO LICE IZNAD PRAGA PRELJEVA MOŽE SE APROKSIMIRATI PARABOLOM, A SREDNJA VISINA PRELIJEVANJA IZRAČUNATI IZ:

$$h_{p,s} = h_{p,a} + \frac{2}{3}(h_{p,b} - h_{p,a})$$

ZA OKRUGLI POPREČNI PRESJEK FROUDEOV BROJ IZRAČUNA SE IZ:

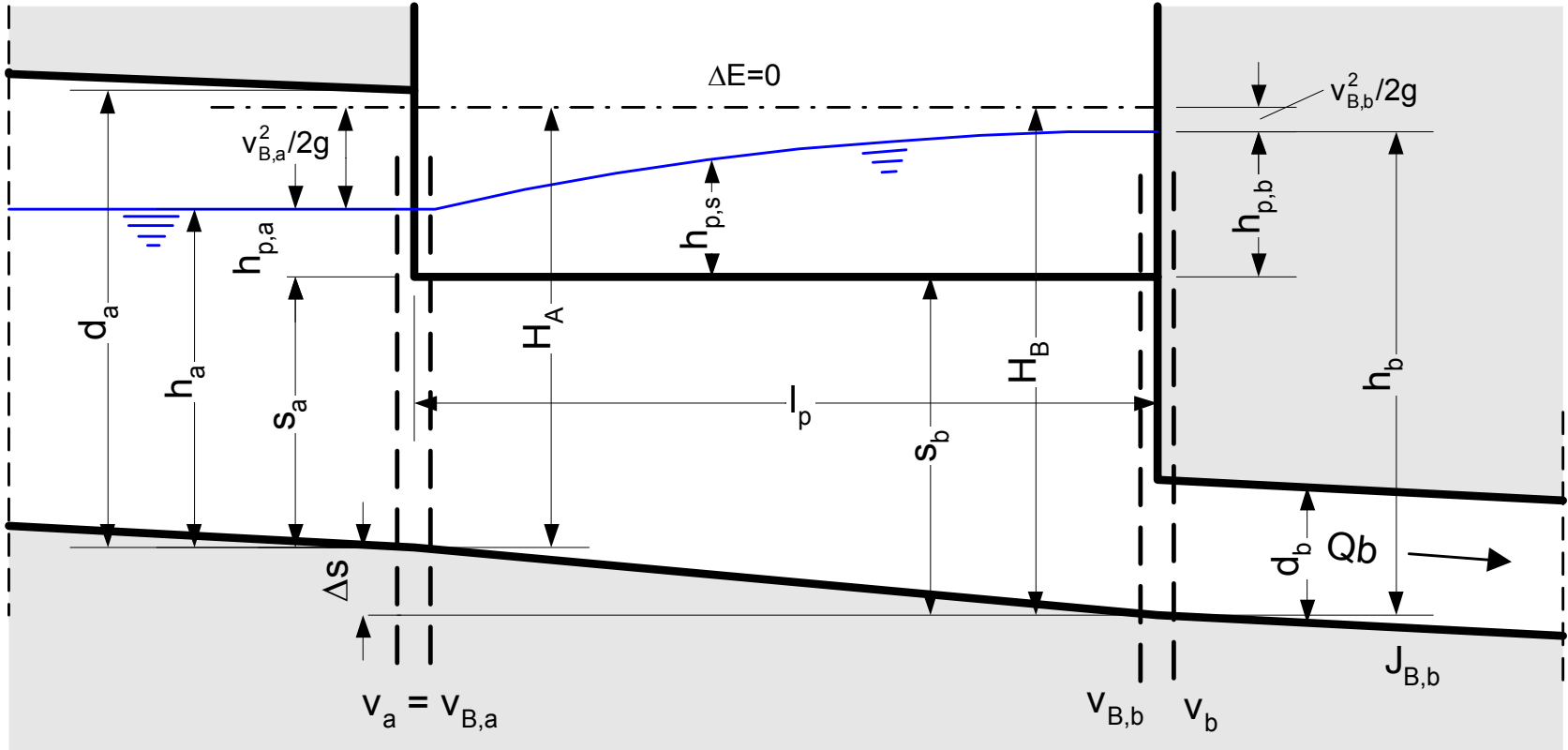
$$Fr_a = \frac{Q}{\sqrt{g \cdot d_a \cdot h_a^4}}$$

Q protok [m³/s]

d_a promjer ulaznog cjevovoda [m]

h_a dubina vode u ulaznom cjevovodu [m]

g ubrzanje polja gravitacije [m/s²]

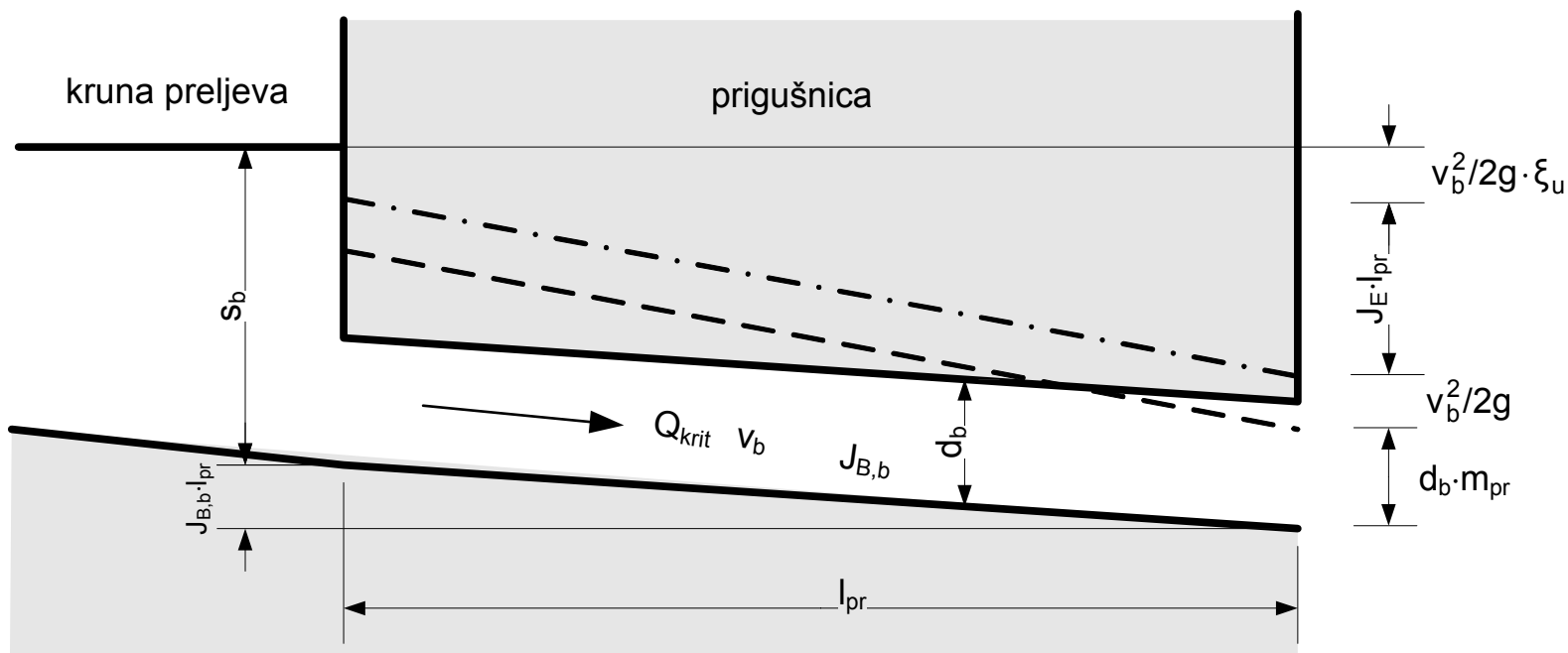
$$h_a + \frac{v_{B,a}^2}{2g} + \Delta s = h_b + \frac{v_{B,b}^2}{2g}$$

PRIGUŠNA CIJEV – PRIGUŠNICA

Prigušna cijev ili prigušnica nalazi se iza preljevnog praga. Kod projektiranja potrebno je poštivati slijedeća ograničenja:

- *najmanji promjer cijevi, 200 mm*
- *najveći promjer cijevi, 500 mm, sa slobodnim istjecanjem*
- *najmanja duljina cijevi, $20 \cdot d_b$*
- *najveća duljina cijevi, 100 m*
- *Odnos l_{pr}/d_b , što veći*
- *najveći pad cijevi, 0,3%*

U slučaju kontinuiranog uspora na kraju prigušne cijevi, ukida se uvjet najvećeg poprečnog presjeka.

$$(\xi_u + 1) \cdot \frac{v_b^2}{2g} + J_E \cdot l_{pr} + d_b \cdot m_{pr} = s_b + J_{B,b} \cdot l_{pr}$$

$$l_{pr} = \frac{s_b - d_b \cdot m_{pr} - (\xi_u + 1) \cdot \frac{v_b^2}{2g}}{J_E - J_{B,b}}$$

Kod hidrauličkog proračuna uvode se slijedeće pretpostavke:

- Koeficijent hrapavosti prigušne cijevi, $k_c = 0,25$
- Koeficijent lokalnog gubitka tlaka na ulazu $\xi_u = 0,45$
- Koeficijent kojim se određuje položaj tlačne linije na izlazu iz prigušne cijevi, $m_{pr} = 1$ za položaj tlačne linije s slobodnim istjecanjem.

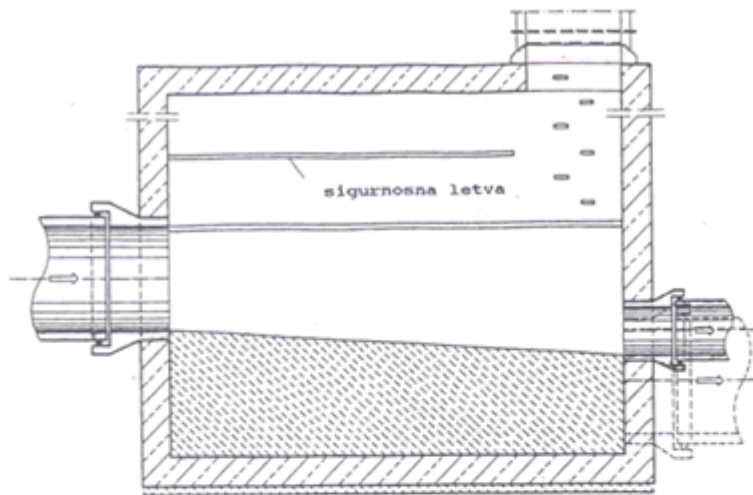
Na potezu preljeva (preljevnog praga) potrebno je osigurati visinsku razliku od najmanje 3cm, odnosno istu provjeriti jednačbom za režim suhog dotoka.

$$\Delta s = \left(h_b + \frac{v_b^2}{2g} + \frac{J_{E,a} + J_{E,b}}{2} \cdot l_p \right) - \left(h_a + \frac{v_a^2}{2g} \right)$$

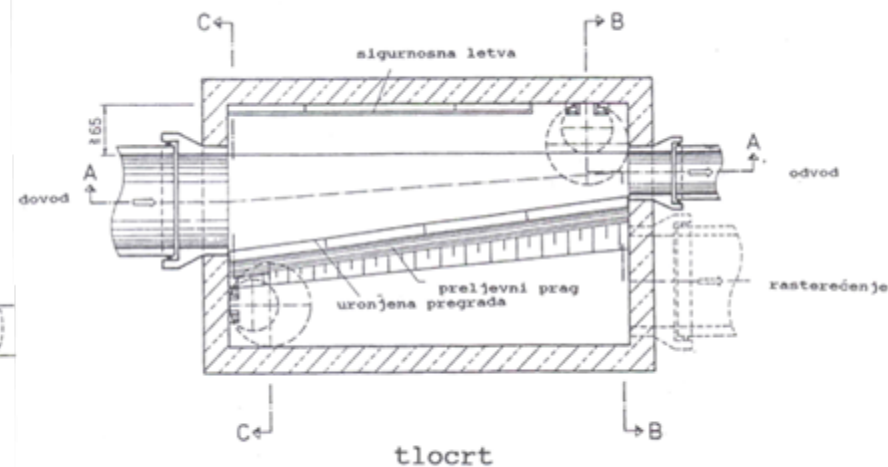
Visina preljevnog praga na kraju preljeva mora zadovoljiti:

$$s_b \geq d_b + 2 \cdot \frac{v_b^2}{2g}$$

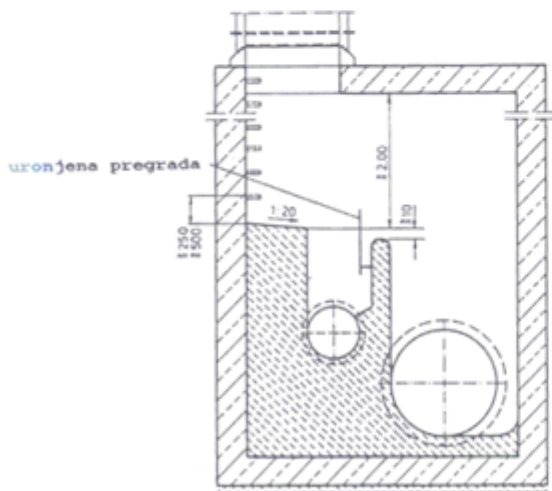
Isto tako treba provjeriti da je učinkovitost preljeva $UR \leq 0,2$

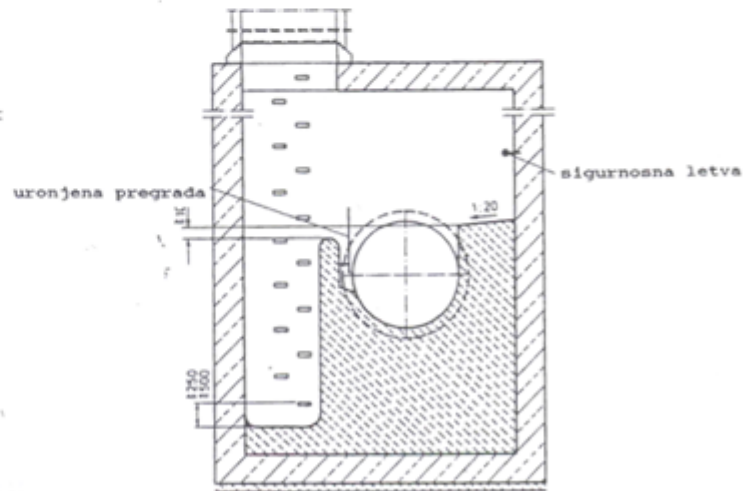
presjek A-A

tlocrt

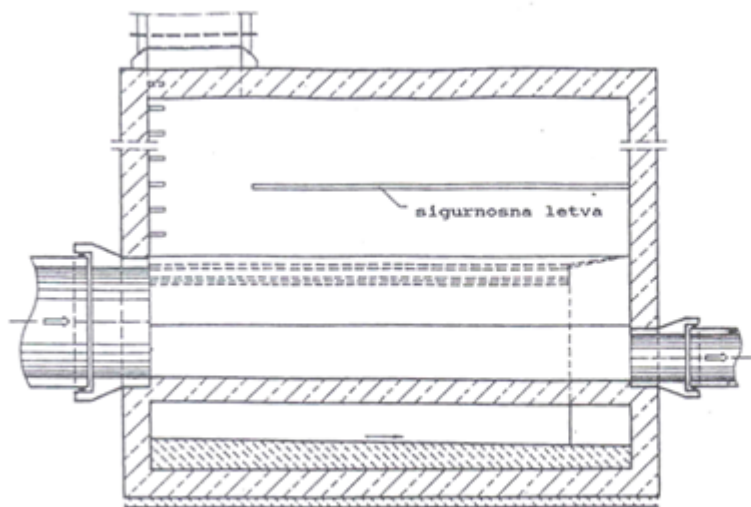

presjek B-B

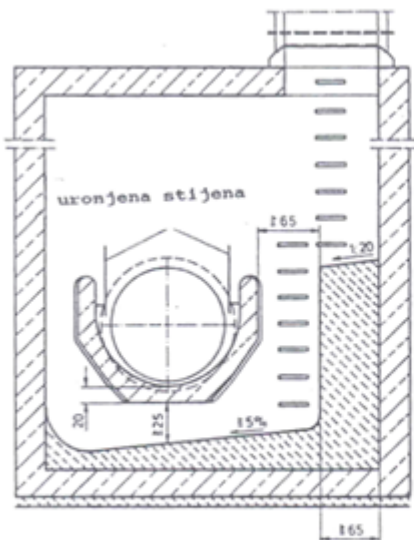
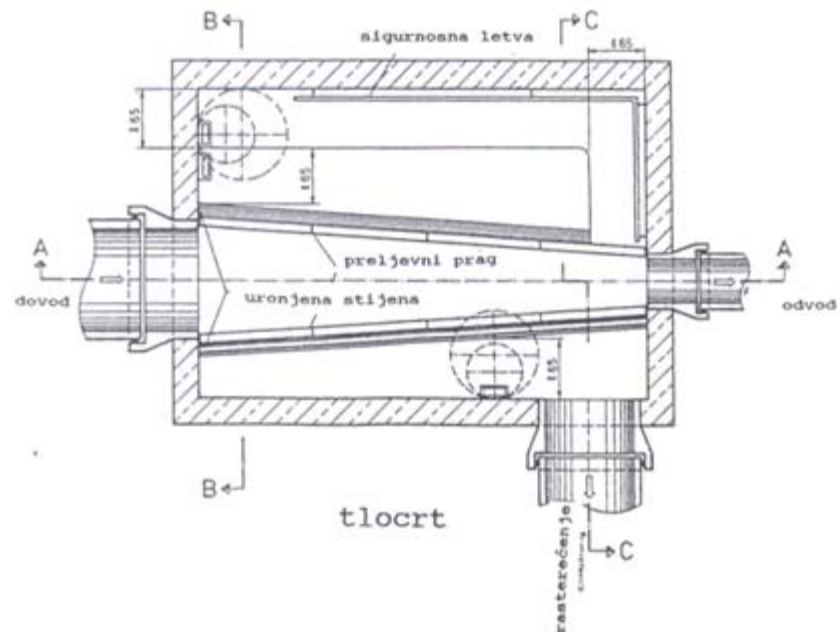

presjek C-C

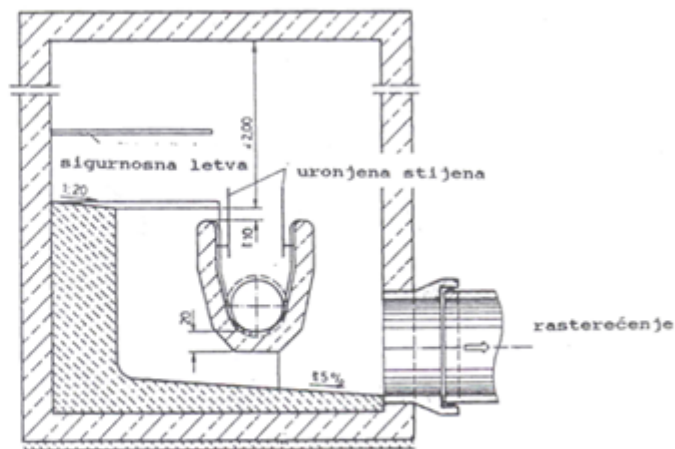
Kišno rasterećenje s jednostranim bočnim – tangencijalnim preljevom

presjek A-A

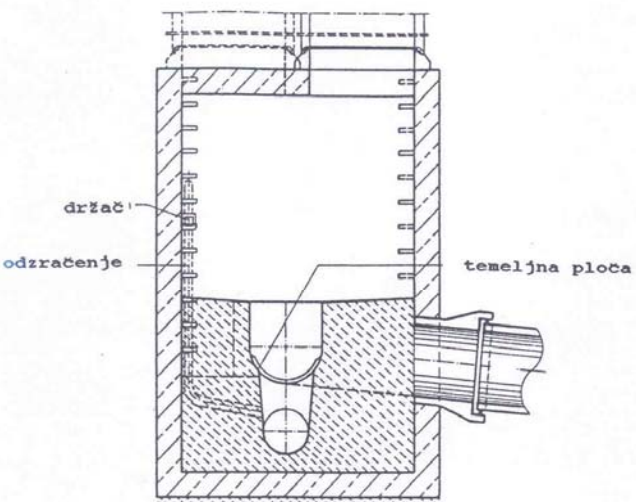

presjek B-B

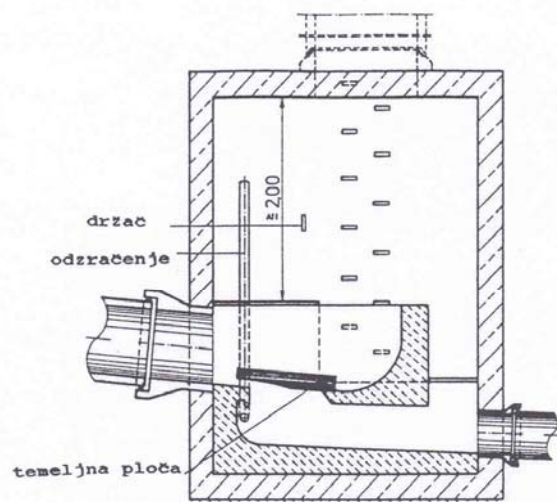

presjek C-C

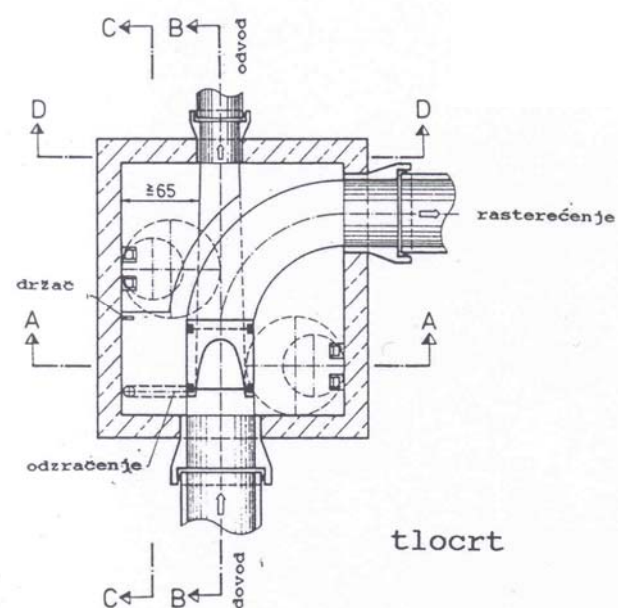
Kišno rasterećenje s dvostranim bočnim – tangencijalnim preljevom

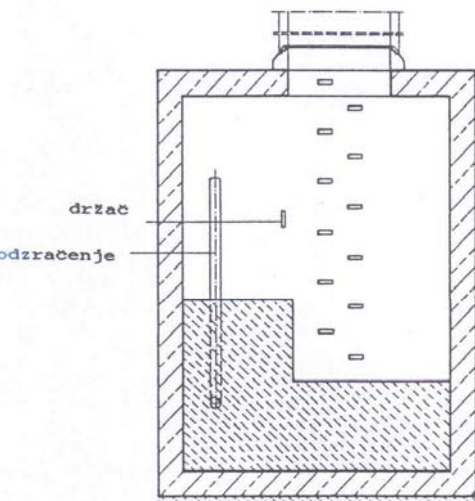
presjek A-A

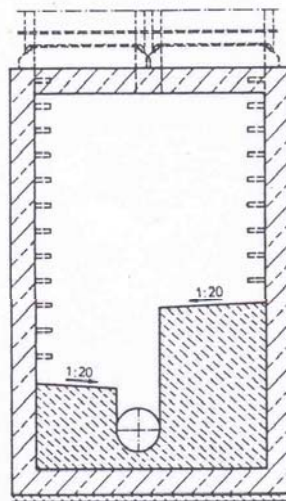
presjek B-B

tlocrt

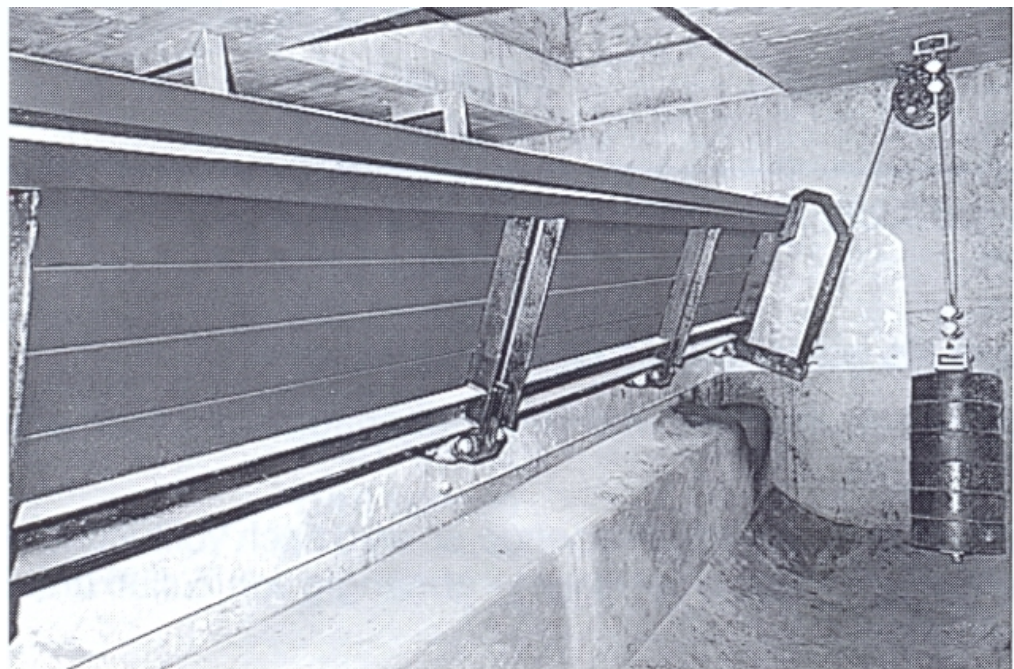
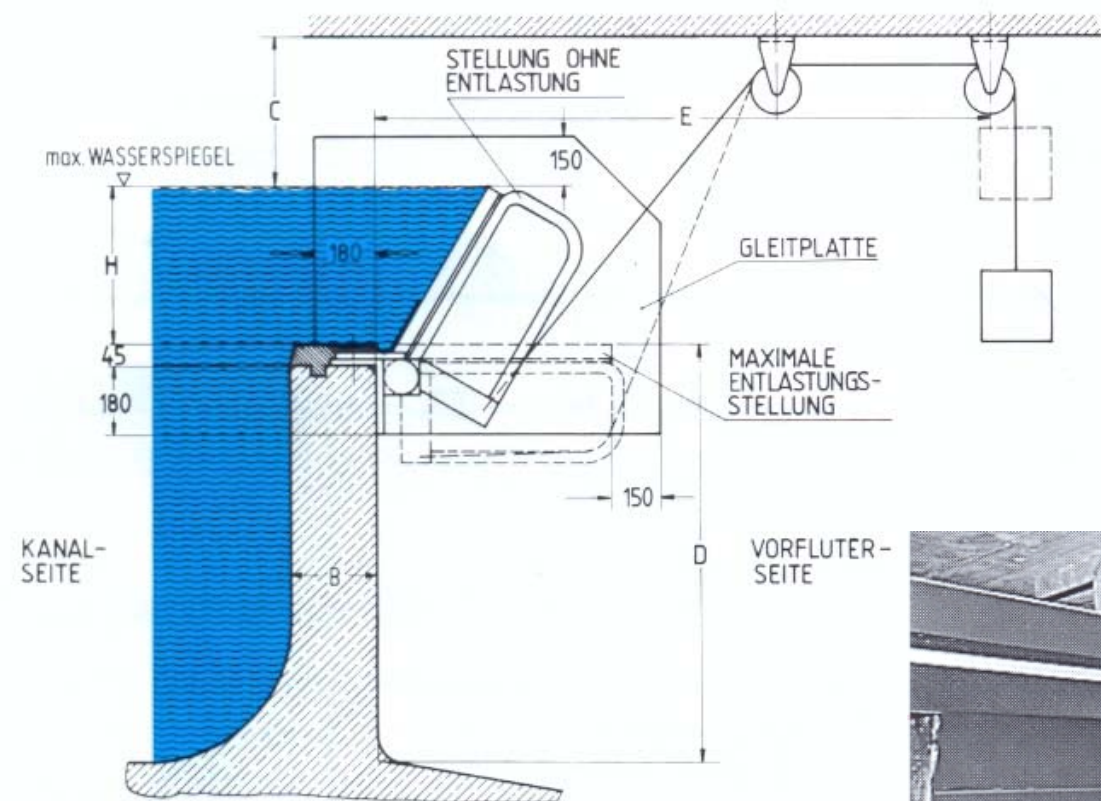
presjek C-C

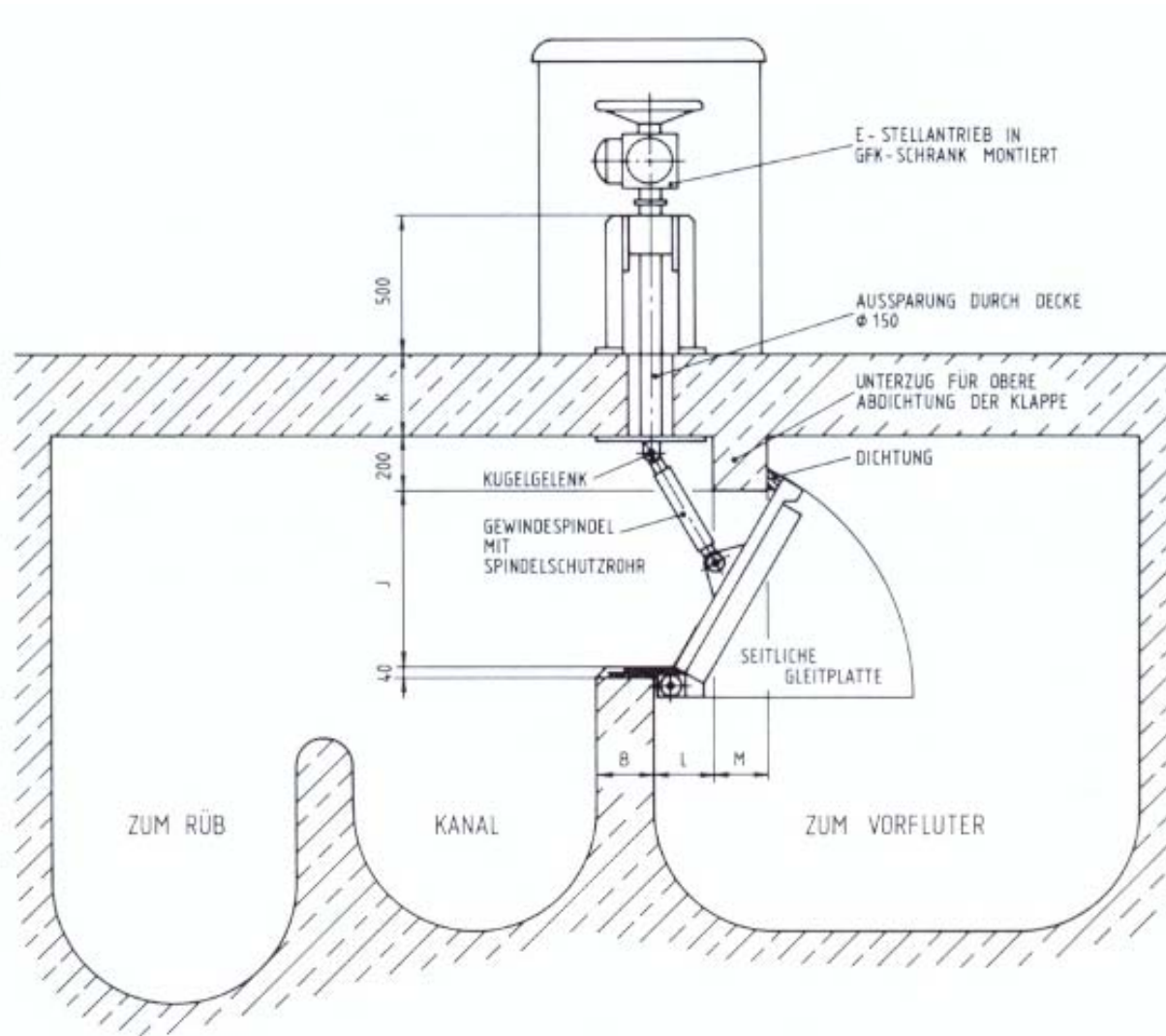
presjek D-D

**Rasterećenje s razdjelnim
preljevom**

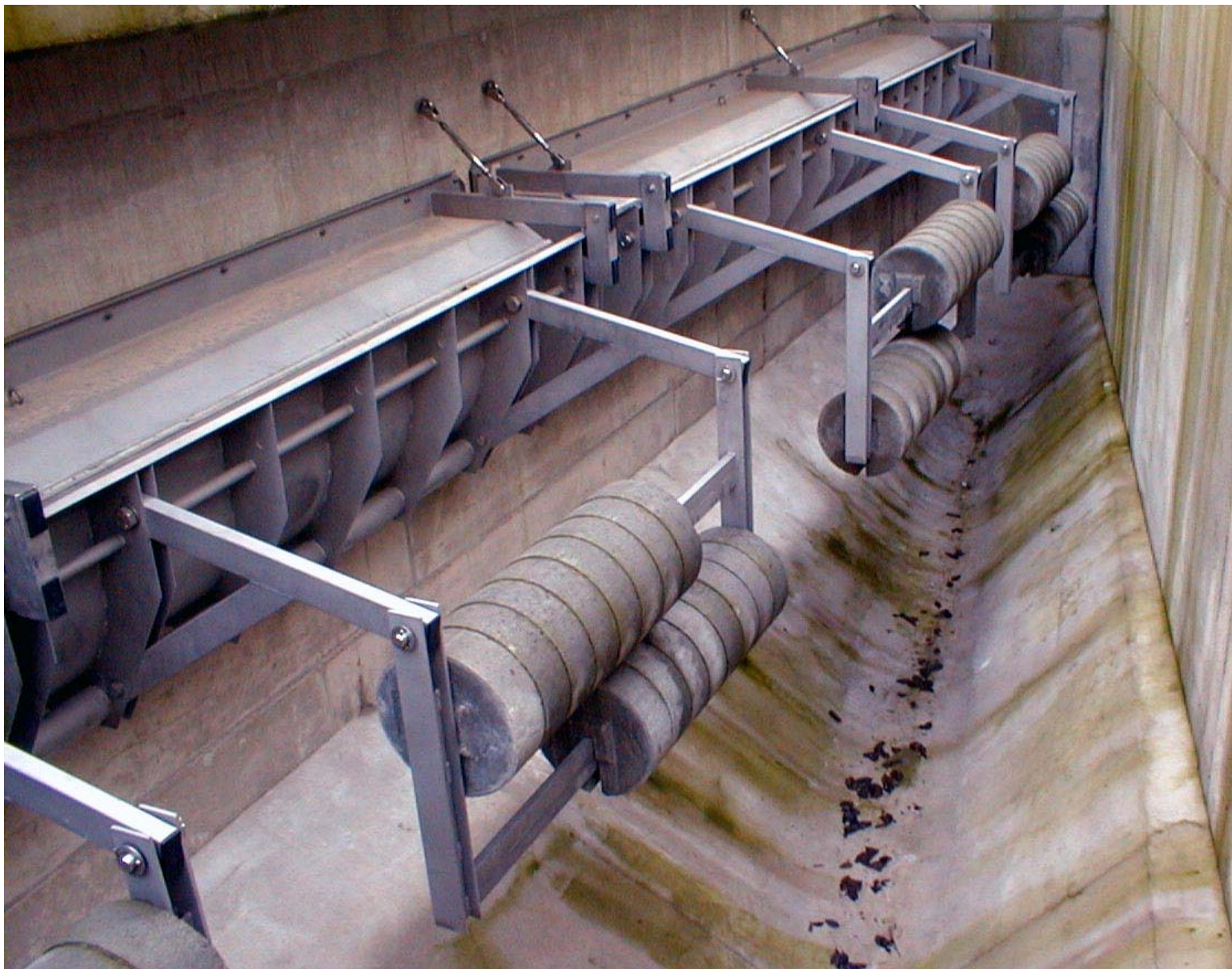

Rasterećenje sa samo-regulirajućim pragom

Mehanički upravljano rasterećenje (direktno ili daljinski)

Mehanički upravljano rasterećenje s protutezima

Mehanički upravljano rasterečenje s protuutezima